FELSEFE

10. SINIF

YAZILIYA HAZIRLIK

1. DÖNEM - 1. ORTAK YAZILI · SENARYO 2

TYMM 2026-2027

10. SINIF 10. SINIF 10. SINIF 10. SINIF 10. SINIF 10. SINIF 10. SINIF 10. SINIF 10. SINIF

Hazırlayan: **Murat Altun**

Bu sorular Claude tarafından hazırlanmıştır.

1. Metinden hareketle soruları cevaplayınız.

Okul dergisinin "Felsefe Nedir?" köşesini hazırlayan Deniz, emekli öğretmen olan dedesiyle konuşmaktadır.

Deniz: Dede, kitapçının vitrininde üzerinde "Philosophia" yazan bir kitap gördüm. Felsefe kelimesi buradan mı geliyor?

Dede: Evet. Bu kelime, Yunanca "philia" ve "sophia" kelimelerinin birleşmesinden oluşur. "Philia" sevmek, aramak, peşinden gitmek; "sophia" ise bilgelik, hikmet anlamına gelir. Bu terimi ilk kullanan kişinin Pythagoras olduğu bilinir.

Deniz: O hâlde filozof, bilge kişi demek oluyor.

Dede: Tam olarak öyle değil. Pythagoras, bilgeliğin tanrılara özgü olduğunu, insanın ise bu bilgeliği sevip ona ulaşmak için çaba gösterebileceğini savunmuştur. Filozof, bilgeliğe sahip olduğunu iddia eden kişi değil; bilgeliği seven, onu arayan ve ulaştığı bilgiyi bile yeniden sorgulayan kişidir.

Deniz: Peki köşeme herkesin kabul edeceği tek bir felsefe tanımı yazsam olmaz mı?

Dede: Önce filozofların neler söylediğine bir bak istersen.

Deniz, ders kitabından seçtiği tanımları köşesindeki panoya şöyle yerleştirir:

Filozof	Felsefe tanımı
Farabi	Felsefe, var olmaları bakımından varlıkların bilinmesidir.
Anselmus	Felsefe, inanılanı anlamaya çalışmaktır.
Immanuel Kant	Felsefe, kendisini akla dayanan nedenlerle meşru kılmak veya haklı çıkarmak iddiasında bir zihinsel etkinlik biçimidir.
Karl Jaspers	Felsefe yolda olmaktır.

(Diyalog, ders kitabındaki bilgilerden yararlanılarak soru için hazırlanmıştır. Tanımlar: Felsefe 10. Sınıf Ders Kitabı, MEB Yayınları, s. 18.)

a) Dedenin açıklamalarından hareketle "philosophia" teriminin anlamını yazınız. Bu anlamın, felsefenin bilgeliğe "sahip olma" değil bir "arayış" olarak görülmesiyle ilişkisini açıklayınız. (10 puan)

b) Panodaki tanımlardan hareketle felsefenin herkesçe kabul edilecek ortak bir tanımının yapılabilmesine neden şüpheyle yaklaşılması gerektiğini gerekçeleriyle yazınız. (10 puan)

2. Kaan, ilçesinde elektriklerin saatlerce kesildiği bir yaz gecesi balkona çıktığında gökyüzünü daha önce hiç görmediği kadar yıldızlı buldu. Her gün başını kaldırıp baktığı gökyüzü, o gece gözüne sanki ilk kez görüyormuş gibi tuhaf ve büyüleyici göründü; uzun süre gözlerini ayıramadı.

Ertesi gün fizik dersinde, uzaktaki yıldızlardan çıkan ışığın bize ulaşmasının yıllar sürebildiğini öğrendi. Aklına hemen yeni sorular takıldı: "Gördüğüm ışık yıllar önce yola çıktıysa ben yıldızın kendisini mi yoksa geçmişini mi görüyorum? Öyleyse gerçekten var olan nedir?" Bu soruların cevabını öğrenmek için okul kütüphanesine gidip kitaplar karıştırdı.

Bilgi: Güneş'ten sonra bize en yakın yıldızın ışığı Dünya'ya yaklaşık 4 yılda ulaşır; daha uzaktaki yıldızlarda bu süre yüzlerce, hatta binlerce yıl olabilir.

Okudukça daha önce hiç düşünmeden kabul ettiği bir düşünceden emin olamamaya başladı: "Gözlerimle gördüğüm her şeyin olduğu gibi var olduğuna bu kadar güvenmem doğru mu? Belki de yanılıyorum."

Defterine şu notu düştü: "Bu soruyu neden daha önce hiç sormadım? Belki de her gün gördüğüm şeyleri düşünmeye değer bulmuyordum. Önce kendi düşünme biçimimi gözden geçirmeliyim."

Kütüphanede okuduğu bir kitapta, görünüş ile gerçeklik arasındaki farkın İlk Çağ'dan beri farklı düşünürlerce tartışıldığını, sonraki düşünürlerin öncekilerin görüşlerini eleştirip geliştirerek bu tartışmayı sürdürdüğünü öğrendi. Bu sorunun yalnızca kendisini değil farklı çağlarda ve farklı coğrafyalarda yaşamış bütün insanları ilgilendirdiğini fark etti.

Akşam notlarını yeniden okurken sayfanın başına "Duyularım beni hiçbir zaman yanıltmaz." yazdığını, birkaç satır aşağıya ise "Gözlerim, artık o hâlde olmayan bir yıldızı bana şu an öyleymiş gibi gösterebilir." diye not aldığını gördü. Bu iki düşüncenin birbiriyle çeliştiğini fark edince ilk cümlesini sildi ve görüşlerini duygularına göre değil, akıl yürütmeye ve gerekçelere dayanarak yeniden düzenledi.

(Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

Metinde felsefi düşüncenin hangi özellikleri görülmektedir? Dört özelliği, metinde geçtiği yeri göstererek gerekçeleriyle tabloya yazınız. (20 puan)

Felsefi düşüncenin özelliği (4×3 puan)	Metinde geçtiği yer ve gerekçe (4×2 puan)
1.	
2.	
3.	
4.	

3. Bir ilçede belediye meclisinin, ilçe merkezindeki eski bir zeytinliğin yerine çok katlı otopark yapılmasını gündeme alması ilçe halkını ikiye böldü. Esnafın bir kısmı otoparkın ticareti canlandıracağını savunurken çevre gönüllüleri zeytinliğin ilçedeki son yeşil alanlardan biri olduğunu hatırlattı. Kısa sürede sosyal medyada kaynağı belirsiz iddialar yayıldı: Kimine göre zeytinlik zaten kurumuştu, kimine göre otopark yalnızca birkaç kişinin işine yarayacaktı. Tartışmalarda karşı görüşte olanlar "çıkarcı" ya da "kalkınma düşmanı" diye nitelendirildi. Pek çok kişi, gerekçesini sorgulamadan yakın çevresinin görüşünü benimsedi. Toplantılarda sesini en çok yükseltenlerin görüşleri öne çıkarken kararlardan doğrudan etkilenecek yaşlıların, çocukların ve engelli bireylerin ne düşündüğü sorulmadı.

(Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

Metinde sözü edilen sorunun çözümünde felsefenin hangi bireysel ve toplumsal işlevleri etkili olabilir? İkişer işlevi metinle ilişkilendirerek gerekçeleriyle tabloya yazınız. (20 puan)

İşlev türü	Felsefenin işlevi (4×3 puan)	Metinle ilişkili gerekçe (4×2 puan)
Bireysel işlev 1		
Bireysel işlev 2		
Toplumsal işlev 1		
Toplumsal işlev 2		

4. Felsefe dersinde "Dil olmadan düşünebilir miyiz?" sorusu üzerine hazırlık yapan üç arkadaş kütüphanede konuşmaktadır.

Ece: Bence dil ile düşünme aynı şeydir. İçimden bir şey düşündüğümde bile kelimelerle konuşuyorum. Geçen yıl "ön yargı" kavramını öğrenene kadar insanlar hakkında onları tanımadan karar verdiğimi fark etmemiştim bile. Adını koyamadığım bir şeyi düşünemiyorum; demek ki düşünme, dil olmadan gerçekleşemez.

Burak: Ben katılmıyorum. Dün bir geometri sorusunu hiç konuşmadan, yalnızca şekli zihnimde döndürerek çözdüm. Bazen ne demek istediğimi çok iyi bildiğim hâlde uygun kelimeyi bulamıyorum. Demek ki önce düşünüyor, sonra o düşünceye uygun sözcüğü arıyorum. Bu yüzden dil, düşünmenin kendisi değil; düşünceleri başkalarına aktarmaya yarayan bir araçtır.

Zeynep: Bence ikiniz de bir yönden haklısınız ama dil ile düşünme birbirine indirgenemez. Bilim insanları yeni bir şey keşfettiğinde ona yeni bir ad veriyor; yani düşünce dili zenginleştiriyor. Öte yandan kelime dağarcığım genişledikçe duygularımı daha ince ayrımlarla düşünebildiğimi fark ediyorum. Eskiden her durumda yalnızca "üzgünüm" derdim; şimdi kırgınlığı, özlemi ve hayal kırıklığını birbirinden ayırabiliyorum. Yani dil de düşünceyi geliştiriyor. İkisi birbirini etkiliyor; biri olmadan diğeri eksik kalıyor.

(Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

a) Öğrencilerin düşünme ve dil ilişkisine yönelik görüşlerini ve bu görüşleri dayandırdıkları nedensel ilişkileri tabloya yazınız. (12 puan)

Öğrenci	Düşünme ve dil ilişkisine yönelik görüşü (3×2 puan)	Görüşünü dayandırdığı nedensel ilişki (3×2 puan)
Ece		
Burak		
Zeynep		

b) Diyalogda tespit ettiğiniz ilişkilerden hareketle düşünme ve dil ilişkisini açıklayan, kendi içinde tutarlı bir paragraf yazınız. Paragrafınızda düşünme ve dil kavramlarını kısaca nitelendiriniz ve en az iki nedensel ilişkiye yer veriniz. (8 puan)

5. Okul öğrenci meclisi, ayda bir düzenlenen "Kitap Takası Günü" etkinliğinin nasıl sürdürüleceğini tartışmak için toplanmıştır.

Arda: Bu dönem düzenlediğimiz dört takas gününün dördünde de en çok değiş tokuş edilen tür roman oldu. Demek ki okulumuzda düzenlenecek bütün takas günlerinde en çok roman değiş tokuş edilir. Bu yüzden stantlarda romanlara daha geniş yer ayırmalıyız.

Nehir: Komşu okuldaki takas günleri cuma günü son ders saatinde yapılıyor ve katılım çok yüksek oluyormuş. Bizim okulumuz da o okul gibi tam gün eğitim yapıyor, iki okulun öğrenci sayısı neredeyse aynı ve iki okulda da cuma günkü son ders kulüp saatine ayrılmış. O hâlde biz de takası cuma günü son ders saatine alırsak katılım yüksek olur.

Yiğit: Okulun sosyal medya hesabındaki takas günü duyurusu iki binden fazla beğeni aldı. Bu kadar çok kişinin beğendiği bir etkinlik yararsız olamaz; demek ki kitap takası okulumuzdaki en yararlı etkinliktir.

Duru: Romanları seven herkes şiiri de sever. Nehir romanları çok sever. O hâlde Nehir şiiri de sever.

Nehir: Romanlara bayılırım ama şiirden hiç hoşlanmam!

Meclis Başkanı: Önerileriniz için teşekkür ederim. Her öneriyi gerekçeleriyle tartıştıktan sonra karar vereceğiz.

(Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

a) Aşağıdaki tabloda verilen kavramlara metinden birer örnek ifade bulunuz. Bu ifadelerin örnek olma gerekçelerini tabloda uygun yerlere yazınız. (12 puan)

Kavram	Örnek ifade (3×2 puan)	Gerekçe (3×2 puan)
Tümevarım		
Analoji		
Safsata (türünü de belirtiniz)		

b) Duru'nun akıl yürütmesini öncül ve sonuç önermelerine ayırarak mantığın biçimsel diline dönüştürünüz (P1, P2, C). Ardından bu akıl yürütmeyi geçerlilik ve öncüllerinin doğruluğu bakımından değerlendiriniz. (8 puan)

P1:

P2:

C:

Geçerlilik değerlendirmesi:

Doğruluk değerlendirmesi:

ÖĞRENME ÇIKTILARI VE BECERİLER

SORU NO	ÖĞRENME ÇIKTISI	BECERİLER
1	FEL.10.1.1. Felsefenin anlamını, gelişim sürecini ve işlevini sorgulayabilme. a) Felsefenin anlamını merak eder ve felsefenin ortak tanımının imkânına yönelik şüphe duyar.	Alan becerisi: SBAB13. Felsefi Sorgulama. Beceriler arası ilişkiler: KB2.7. Karşılaştırma, KB2.10. Çıkarım Yapma, KB3.3. Eleştirel Düşünme
2	FEL.10.1.1. Felsefenin anlamını, gelişim sürecini ve işlevini sorgulayabilme. b) Felsefi düşüncenin genel özellikleri, ortaya çıkışı ve tarihsel gelişimi üzerine derinlemesine düşünür.	Alan becerisi: SBAB13. Felsefi Sorgulama. Beceriler arası ilişkiler: KB2.5. Sınıflandırma, KB2.10. Çıkarım Yapma
3	FEL.10.1.1. Felsefenin anlamını, gelişim sürecini ve işlevini sorgulayabilme. d) Felsefenin bireysel ve toplumsal işlevlerini tartışır.	Alan becerisi: SBAB13. Felsefi Sorgulama. Beceriler arası ilişkiler: KB2.5. Sınıflandırma, KB2.10. Çıkarım Yapma, KB2.18. Tartışma, KB3.3. Eleştirel Düşünme
4	FEL.10.2.1. Düşünme ve dil ilişkisini yapılandırabilme. a) Düşünme ve dil ilişkisini inceleyerek nedensel ilişkiler ortaya koyar. b) Tespit ettiği ilişkilerden hareketle uyumlu bir bütün oluşturur.	Alan becerisi: SBAB14. Felsefi Muhakeme. Kavramsal beceri: KB2.13. Yapılandırma. Beceriler arası ilişkiler: KB2.5. Sınıflandırma
5	FEL.10.2.2. Mantığın temel kavramlarını ve argümantasyon sürecini yorumlayabilme. a) Mantık ve argümantasyonla ilgili kavramları inceler. b) İfadeleri bağlamından koparmadan mantıksal yapılarına göre öncül ve sonuç bileşenlerine ayırarak dönüştürür.	Alan becerisi: SBAB14. Felsefi Muhakeme. Kavramsal beceri: KB2.13. Yapılandırma. Beceriler arası ilişkiler: KB2.5. Sınıflandırma, KB3.1. Karar Verme

PUANLAMA TABLOSU					
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**TOPLAM**
20	*20*	*20*	*20*	*20*	***100***

ÇÖZÜMLER

1. Doğru cevap:

a) **(10 puan)**

- "Philia" kelimesinin sevmek, aramak, peşinden gitmek anlamına geldiğini yazma **(2 puan)**
- "Sophia" kelimesinin bilgelik, hikmet anlamına geldiğini yazma **(2 puan)**
- "Philosophia" teriminin "bilgelik sevgisi" ya da "bilginin peşinden koşmak" anlamına geldiğini yazma **(2 puan)**
- Felsefenin bilgeliğe sahip olma ya da her şeyi bilme iddiasında olmadığını, bilgeliği sevme ve ona yönelme çabası olduğunu belirtme **(2 puan)**
- Ulaşılan bilginin bile yeniden sorgulanması nedeniyle felsefenin bitmeyen, dinamik bir arayış süreci olduğunu belirtme **(2 puan)**

Kısmi cevap: Yazılmayan ya da yanlış yazılan her ölçüt için ölçütün puanı kadar eksik puan verilir (2, 4, 6, 8 puan).

b) **(10 puan)**

- Tanımların felsefeyi farklı yönlerden ele aldığını en az iki tanımdan örnekle gösterme: Farabi varlığı, Anselmus inancı, Kant akla dayalı temellendirmeyi, Jaspers arayışı (yolda olmayı) öne çıkarır. (4 puan; tek tanıma dayalı açıklamaya 2 puan)
- Tanımların farklı olmasının nedenlerinden en az birini açıklama: Filozofların farklı bakış açılarına sahip olması, farklı dönemlerde ve koşullarda yaşamaları, farklı problem alanlarına yönelmeleri, felsefenin konu alanının çok geniş olması. **(3 puan)**
- Tek ve kesin bir tanımın felsefenin sorgulayıcı, eleştirel ve tartışmaya açık doğasını daraltacağını; felsefenin anlamı konusunda peşin hükümden kaçınıp şüpheyi bir araç olarak kullanmak gerektiğini belirtme **(3 puan)**

Kısmi cevap: Değinilmeyen her ölçüt için ölçütün puanı kadar eksik puan verilir.

Örnek doğru cevap:

a) "Philosophia", Yunanca "philia" (sevmek, aramak, peşinden gitmek) ve "sophia" (bilgelik, hikmet) kelimelerinden oluşur ve "bilgelik sevgisi" anlamına gelir. Bu anlam, felsefenin bilgeliğe sahip olmak değil onu sevmek ve ona yönelmek olduğunu gösterir. İnsan sevdiği şeyin peşinden gider; filozof da bilgeliği arar ve ulaştığı bilgiyi bile yeniden sorgular. Bu nedenle felsefe bir varış noktası değil, sürekli devam eden bir arayıştır.

b) Panodaki tanımlar felsefeyi farklı yönlerden ele almaktadır: Farabi felsefeyi varlıkların bilinmesi olarak, Anselmus inanılanı anlama çabası olarak, Kant akla dayanan nedenlerle kendini haklı çıkarma etkinliği olarak, Jaspers ise yolda olmak, yani bir arayış olarak tanımlar. Bu farklılık, filozofların farklı dönemlerde yaşaması, farklı problemlere yönelmesi ve farklı bakış açılarına sahip olmasından kaynaklanır. Felsefenin konu alanı da varlıktan bilgiye, inançtan değerlere kadar çok geniştir. Herkesin kabul edeceği tek bir tanım, bu çeşitliliği yansıtamaz ve felsefenin sorgulayıcı, tartışmaya açık doğasını tek bir bakış açısına indirger. Bu yüzden felsefenin anlamını ifade ederken peşin hükümden kaçınmak ve ortak bir tanımın imkânına şüpheyle yaklaşmak gerekir.

Yanlış cevap: Terimin anlamının yazılmaması ya da yanlış yazılması (örneğin "philosophia"yı "bilgiye sahip olmak" olarak açıklamak), tanımlarla ilişkisiz açıklamalar, "Bütün tanımlar aynı şeyi söylediği için ortak tanım kolayca yapılır." gibi gerekçesiz yargılar ve boş bırakılan cevaplar 0 puan alır.

2. **Doğru cevap:** Doğru yazılan her özellik 3 puan, özelliğin metinde geçtiği yerin gösterilip gerekçelendirilmesi 2 puandır (4×3 + 4×2 = 20 puan). Aşağıdaki özelliklerden herhangi dördü, metindeki doğru yeriyle birlikte yazılırsa tam puan verilir.

Özellik	Metinde geçtiği yer ve gerekçe
Hayret etme	Her gün baktığı gökyüzünün o gece "sanki ilk kez görüyormuş gibi tuhaf ve büyüleyici" görünmesi; alışılmış olana şaşkınlıkla bakılmaktadır.
Merak etme	Soruların cevabını öğrenmek için kütüphaneye gidip kitaplar karıştırması; öğrenme isteğiyle araştırmaya yönelmektedir.
Sorgulama	"Yıldızın kendisini mi yoksa geçmişini mi görüyorum? Öyleyse gerçekten var olan nedir?" sorusu; problemi fark edip temel bir soru sormaktadır.
Şüphe duyma	"Gözlerimle gördüğüm her şeyin olduğu gibi var olduğuna bu kadar güvenmem doğru mu? Belki de yanılıyorum." ifadesi; doğru kabul ettiği bilgiyi kesin saymamakta, yanılma ihtimalini düşünmektedir.
Refleksif olma	"Bu soruyu neden daha önce hiç sormadım? ... Önce kendi düşünme biçimimi gözden geçirmeliyim." notu; kendi düşünmesi üzerine düşünmektedir.
Yığılımlı ilerleme	Sonraki düşünürlerin öncekilerin görüşlerini eleştirip geliştirerek tartışmayı sürdürmesi; felsefi düşünce birikimle ilerlemektedir.
Evrensel olma	Sorunun farklı çağlarda ve coğrafyalarda yaşamış bütün insanları ilgilendirmesi; problem tüm insanlığı ilgilendirmektedir.
Tutarlı olma	Birbiriyle çelişen iki cümlesini fark edip ilkini silmesi; düşünceler arasında çelişki bırakmamaktadır.
Rasyonel olma	Görüşlerini duygularına göre değil akıl yürütmeye ve gerekçelere dayanarak düzenlemesi; akla ve mantığa dayalı düşünmektedir.
Eleştirel olma	Daha önce düşünmeden kabul ettiği düşünceyi doğrudan kabul etmeyip değerlendirmesi ya da düşünürlerin birbirinin görüşlerini eleştirmesi; bilgiler sorgulanmadan kabul edilmemektedir.

Not: Öğrenci, görüşlerini yeniden düzenlemesini düşüncelerini tutarlı bir bütün hâline getirme olarak açıklayıp "sistemli olma" yazarsa kabul edilir.

Kısmi cevap: Yazılmayan ya da yanlış yazılan her özellik için 3 puan, gösterilmeyen ya da yanlış gösterilen her yer ve gerekçe için 2 puan eksik verilir (2-18 puan). Özellik bulunmadan yazılan gerekçeye tek başına puan verilmez.

Örnek doğru cevap:

Özellik	Metinde geçtiği yer ve gerekçe
Hayret etme	Kaan'ın her gün gördüğü gökyüzünü o gece ilk kez görüyormuş gibi tuhaf ve büyüleyici bulması, alışılmış olana şaşkınlıkla bakmasıdır.
Şüphe duyma	"Gözlerimle gördüğüm her şeyin olduğu gibi var olduğuna bu kadar güvenmem doğru mu?" sözüyle daha önce kesin kabul ettiği düşünceyi sorgulamaktadır.
Refleksif olma	"Önce kendi düşünme biçimimi gözden geçirmeliyim." diyerek kendi düşünmesi üzerine düşünmektedir.
Tutarlı olma	"Duyularım beni hiçbir zaman yanıltmaz." cümlesinin diğer notuyla çeliştiğini görüp bu cümleyi silmesi, düşünceleri arasında çelişki bırakmamasıdır.

Yanlış cevap: Metinle ilişkilendirilemeyen özelliklerin yazılması, özelliğe uymayan yerin gösterilmesi (örneğin kütüphaneye gitmeyi "tutarlı olma" diye göstermek), felsefi düşüncenin özelliği olmayan kavramların yazılması (örneğin "deney yapma", "kesinlik") ve boş bırakılan cevaplar 0 puan alır.

3. **Doğru cevap:** Her doğru işlev 3 puan, işlevin metinle ilişkilendirilerek gerekçelendirilmesi 2 puandır (4×3 + 4×2 = 20 puan). Aşağıdaki işlevlerden ikisi bireysel, ikisi toplumsal olmak üzere dördü gerekçeleriyle yazılırsa tam puan verilir.

Kabul edilecek bireysel işlevler: Peşin hükümden ve ön yargılardan arınmayı sağlama (karşı görüştekileri "çıkarcı", "kalkınma düşmanı" diye nitelemek yerine görüşü değerlendirme); eleştirel ve sorgulayıcı bir tavır kazandırma (kaynağı belirsiz iddiaları sorgulamadan kabul etmeme); özgürce düşünebilmeyi sağlama (yakın çevresinin görüşünü gerekçesini sorgulamadan benimsememe); çok yönlü düşünmeyi ve farklı fikirlere açık olmayı sağlama (esnafın ve çevre gönüllülerinin gerekçelerini birlikte değerlendirme); görüşlerini gerekçelendirip ifade edebilmeyi sağlama.

Kabul edilecek toplumsal işlevler: Rasyonel tartışma ve diyalog kültürü oluşturma, kutuplaşmayı azaltma (sesini yükseltenin değil gerekçesi güçlü olanın görüşünün öne çıkması); adalet, eşitlik gibi toplumsal değerlerin sorgulanmasını sağlama ve adil, kapsayıcı bir toplum için düşünsel araçlar sunma (kararlardan etkilenecek yaşlı, çocuk ve engelli bireylerin görüşünün alınması); toplumsal sorunların çözümünde yol gösterme; toplumun geleceğini planlamaya katkı sağlama (zeytinliğin gelecek kuşaklar için önemini değerlendirme); farklı görüşteki insanların bir arada yaşamasına katkı sağlama.

Kısmi cevap: Yazılmayan ya da yanlış yazılan her işlev için 3 puan, yazılmayan ya da metinle ilişkilendirilmeyen her gerekçe için 2 puan eksik verilir (2-18 puan). Doğru bir işlev yanlış gruba (bireysel yerine toplumsal ya da tersi) yazılmışsa o işlev için 3 yerine 1 puan verilir. İşlev yazılmadan yazılan gerekçeye tek başına puan verilmez.

Örnek doğru cevap:

İşlev türü	Felsefenin işlevi	Metinle ilişkili gerekçe
Bireysel işlev 1	İnsanın peşin hükümden ve ön yargılardan arınmasını sağlar.	Karşı görüştekileri "çıkarcı" ya da "kalkınma düşmanı" diye damgalamak yerine görüşlerini gerekçeleriyle değerlendirmeyi öğretir.
Bireysel işlev 2	Eleştirel ve sorgulayıcı bir tavır kazandırır.	Kaynağı belirsiz iddiaların ve yakın çevrenin görüşlerinin sorgulanmadan benimsenmesini önler, bilginin doğruluğunu araştırmaya yöneltir.
Toplumsal işlev 1	Rasyonel tartışma ve diyalog kültürü oluşturur.	Toplantılarda sesini en çok yükseltenin değil en iyi gerekçeyi sunanın görüşünün öne çıkmasını sağlayarak kutuplaşmayı azaltır.
Toplumsal işlev 2	Adalet ve eşitlik gibi değerlerin sorgulanmasını sağlar, adil ve kapsayıcı bir toplum için düşünsel araçlar sunar.	Kararlardan etkilenecek yaşlıların, çocukların ve engelli bireylerin görüşlerinin alınmamasının adil olup olmadığını sorgulatır.

Yanlış cevap: Felsefenin işlevi olmayan ifadeler (örneğin "Felsefe otoparkın mı zeytinliğin mi doğru olduğuna kesin karar verir.", "Felsefe insanların duygusal karar almasını sağlar."), metinle ilişkisi kurulmayan genel cümleler ve boş bırakılan cevaplar 0 puan alır.

4. **Doğru cevap:**

a) **(12 puan)** Her öğrencinin görüşünün doğru belirlenmesi 2 puan, görüşün dayandığı nedensel ilişkinin doğru yazılması 2 puandır (3×2 + 3×2 = 12 puan).

- Ece: Dil ile düşünme özdeştir; düşünme dil olmadan gerçekleşemez (dil, düşünmenin temelidir). Nedensel ilişki: İç konuşma kelimelerle yapılır; bir kavramın adı (kelimesi) öğrenilince o konu düşünülebilir hâle gelir. Bu nedenle düşünme dile bağlıdır, dil düşünceyi şekillendirir.
- Burak: Dil, düşünmeden bağımsız bir araçtır; yalnızca düşünceleri ifade etmeye ve aktarmaya yarar. Nedensel ilişki: Düşünce önce oluşur, uygun kelime sonra aranır; şekil gibi imgelerle dil kullanmadan düşünülebilir. Bu nedenle dil düşünmenin koşulu değil, düşünceyi aktarmanın aracıdır.
- Zeynep: Dil ile düşünme birbirini karşılıklı olarak etkiler ama birbirine indirgenemez. Nedensel ilişki: Yeni düşünceler ve keşifler yeni kelimelerin doğmasına yol açar (düşünce dili zenginleştirir); kelime dağarcığı genişledikçe daha ince ayrımlarla düşünülebilir (dil düşünceyi geliştirir).

Kısmi cevap: Yanlış belirlenen her görüş için 2 puan, yazılmayan ya da görüşle uyuşmayan her nedensel ilişki için 2 puan eksik verilir. Görüş belirlenmeden yazılan nedensel ilişkiye tek başına puan verilmez.

b) **(8 puan)**

- Düşünmeyi zihinsel bir etkinlik, dili ise duygu ve düşüncelerin sembollerle ifade edilmesi olarak doğru nitelendirme **(2 puan)**
- Düşünme ve dil arasında en az iki nedensel ilişkiyi doğru kurma (2×2 = 4 puan)
- Paragrafın kendi içinde çelişkisiz olması ve bir sonuç cümlesiyle bütünlük kazanması **(2 puan)**

Not: Öğrencinin hangi görüşü benimsediğine göre değil, kurduğu nedensel ilişkilerin doğruluğuna ve paragrafın tutarlılığına göre puan verilir. Örneğin hem "Dil olmadan hiçbir düşünce olamaz." hem de "Dil düşünceden tamamen bağımsızdır." diyen bir paragraf tutarlılık ölçütünden puan alamaz.

Örnek doğru cevap:

a)

Öğrenci	Görüşü	Nedensel ilişki
Ece	Dil ile düşünme özdeştir; düşünme dil olmadan gerçekleşemez.	"Ön yargı" kavramını öğrendikten sonra kendi davranışını fark etmiştir; adı konmayan şey düşünülemediği için düşünme dile bağlıdır.
Burak	Dil, düşünceleri aktarmaya yarayan, düşünmeden bağımsız bir araçtır.	Geometri sorusunu kelime kullanmadan çözmüş, ne demek istediğini bildiği hâlde kelimeyi sonradan aramıştır; düşünce önce gelir.
Zeynep	Dil ile düşünme birbirini karşılıklı etkiler, birbirine indirgenemez.	Yeni keşifler yeni adlar doğurur (düşünce dili zenginleştirir); kelime dağarcığı genişleyince duygularını daha ince ayırt eder (dil düşünceyi geliştirir).

b) Düşünme; zihnin karşılaştırma, ayırt etme ve çıkarım yapma etkinliğidir. Dil ise duygu ve düşüncelerin sembollerle ifade edilmesidir. İnsan bazı düşünceleri imgeler aracılığıyla, kelimelere dökmeden kurabildiği için düşünme dile tamamen indirgenemez. Bununla birlikte kavramlar dil sayesinde somutlaşır ve kelime dağarcığı genişledikçe insan daha ince ayrımlar yapabilir; bu nedenle dil düşünceyi geliştirir. Öte yandan yeni düşünceler ve keşifler yeni kelimelerin ortaya çıkmasına yol açtığı için düşünce de dili zenginleştirir. Sonuç olarak dil ve düşünme, birbirine indirgenemeyen ancak birbirini karşılıklı olarak etkileyen ve geliştiren iki insani etkinliktir.

Yanlış cevap: Öğrencilerin görüşlerinin birbirine karıştırılması (örneğin Burak'ın görüşünün "dil olmadan düşünülemez" diye yazılması), metinle ilişkisiz gerekçeler, nedensel ilişki içermeyen ya da kendi içinde çelişen paragraflar ve boş bırakılan cevaplar 0 puan alır.

5. Doğru cevap:

a) **(12 puan)** Metinde doğru bulunan her örnek ifade 2 puan, gerekçesi 2 puandır (3×2 + 3×2 = 12 puan).

- Tümevarım: Arda'nın "Bu dönem düzenlediğimiz dört takas gününün dördünde de en çok değiş tokuş edilen tür roman oldu. Demek ki okulumuzda düzenlenecek bütün takas günlerinde en çok roman değiş tokuş edilir." ifadesi. Gerekçe: Gözlemlenen tek tek durumlardan (dört takas günü) genel bir yargıya ulaşılmıştır; özelden genele giden bu akıl yürütmede sonuç olasılıklıdır.
- Analoji: Nehir'in komşu okulla ilgili ifadesi. Gerekçe: İki okul arasındaki benzerliklerden (tam gün eğitim, benzer öğrenci sayısı, cuma son ders kulüp saati) hareketle bir okulda görülen özelliğin (takas cuma günü son derste yapıldığında katılımın yüksek olması) diğerinde de görüleceği sonucuna varılmıştır.
- Safsata (popülerliğe başvurma): Yiğit'in "Bu kadar çok kişinin beğendiği bir etkinlik yararsız olamaz; demek ki kitap takası okulumuzdaki en yararlı etkinliktir." ifadesi. Gerekçe: Etkinliğin en yararlı olduğu iddiası kanıta değil, çok sayıda kişinin beğenmesine dayandırılmıştır; bir şeyin çok beğenilmesi onun en yararlı olduğunu göstermez.

Not: Nehir'in akıl yürütmesinde ileri sürülen benzerlikler konuyla ilgili olduğu için ifade analoji olarak kabul edilir. Duru'nun akıl yürütmesi geçerli bir tümdengelimdir; tümevarım, analoji ya da safsata örneği olarak gösterilmesi doğru kabul edilmez. Safsatanın türü yazılmadan yalnızca örnek ve genel gerekçe verilmişse gerekçe için 1 puan verilir.

Kısmi cevap: Bulunamayan her doğru örnek için 2 puan, yazılmayan ya da yanlış her gerekçe için 2 puan eksik verilir. Örnek bulunmadan yazılan gerekçeye tek başına puan verilmez.

b) **(8 puan)**

- P1: Romanları seven herkes şiiri de sever. **(1 puan)**
- P2: Nehir romanları sever. **(1 puan)**
- C: (O hâlde) Nehir şiiri de sever. **(1 puan)**
- Geçerlilik: Akıl yürütmenin geçerli olduğunu belirtme **(1 puan)** ve sonucun öncüllerden zorunlu olarak çıktığını, yani öncüller doğru kabul edilirse sonucun yanlış olamayacağını gerekçe olarak yazma **(1 puan)**
- Doğruluk: P1'in doğru olmadığını belirtme **(1 puan)**; bunu Nehir'in romanları sevdiği hâlde şiirden hoşlanmadığını söylemesiyle (karşı örnekle) gerekçelendirme **(1 puan)**; akıl yürütme geçerli olduğu hâlde sonucun yanlış çıkabildiğini, yani geçerliliğin tek başına sonucun doğruluğunu güvence altına almadığını; bunun için öncüllerin de doğru olması gerektiğini belirtme **(1 puan)**

Kısmi cevap: Yazılmayan ya da yanlış yazılan her ölçüt için ölçütün puanı kadar eksik puan verilir. P2 "Nehir romanları çok sever." biçiminde yazılmışsa da tam puan verilir. Akıl yürütmenin "sonucu yanlış olduğu için geçersiz" olduğunu yazan öğrenci geçerlilik ölçütünden puan alamaz; doğruluk ölçütleri ayrıca değerlendirilir. "Öncüllerden biri yanlışsa sonuç her zaman yanlıştır." biçiminde genelleme yapan öğrenci üçüncü doğruluk ölçütünden puan alamaz (yanlış öncüllerden tesadüfen doğru bir sonuç da çıkabilir).

Örnek doğru cevap:

a)

Kavram	Örnek ifade	Gerekçe
Tümevarım	"Bu dönem düzenlediğimiz dört takas gününün dördünde de en çok değiş tokuş edilen tür roman oldu. Demek ki okulumuzda düzenlenecek bütün takas günlerinde en çok roman değiş tokuş edilir."	Dört tekil gözlemden bütün takas günleri için genel bir yargıya varılmıştır; özelden genele akıl yürütmedir.
Analoji	"Bizim okulumuz da o okul gibi tam gün eğitim yapıyor ... O hâlde biz de takası cuma günü son ders saatine alırsak katılım yüksek olur."	İki okulun benzer yönlerinden hareketle komşu okuldaki yüksek katılımın bizim okulda da olacağı sonucuna varılmıştır.
Safsata (popülerliğe başvurma)	"Bu kadar çok kişinin beğendiği bir etkinlik yararsız olamaz; demek ki kitap takası okulumuzdaki en yararlı etkinliktir."	İddianın doğruluğu, kanıtla değil beğeni sayısıyla, yani çoğunluğun onayıyla kanıtlanmaya çalışılmıştır.

b)

- P1: Romanları seven herkes şiiri de sever.
- P2: Nehir romanları sever.
- C: O hâlde Nehir şiiri de sever.
- Geçerlilik değerlendirmesi: Akıl yürütme geçerlidir. Sonuç, öncüllerden zorunlu olarak çıkmaktadır; iki öncül de doğru olsaydı sonucun yanlış olması mümkün olmazdı.
- Doğruluk değerlendirmesi: Nehir romanları sevdiğini ama şiirden hoşlanmadığını söylemektedir. Bu durumda P2 doğru, sonuç ise yanlıştır. Geçerli bir akıl yürütmede öncüllerin hepsi doğru olsaydı sonuç yanlış olamazdı; demek ki öncüllerden en az biri yanlıştır ve bu, "Romanları seven herkes şiiri de sever." öncülüdür. Nehir bu genellemeye bir karşı örnektir. Bu örnek, geçerli bir akıl yürütmenin de yanlış bir sonuca varabileceğini gösterir: Geçerlilik tek başına sonucun doğruluğunu güvence altına almaz; sonucun doğruluğu ancak geçerli bir akıl yürütmede öncüllerin hepsi doğru olduğunda güvence altındadır.

Yanlış cevap: Öncül ve sonucun yer değiştirilmesi (örneğin "Nehir şiiri de sever." ifadesinin öncül olarak yazılması), akıl yürütme türlerinin birbirine karıştırılması, safsata türünün yanlış belirlenmesi (örneğin Yiğit'in ifadesinin "adam karalama" olarak yazılması), geçerlilik ile doğruluğun aynı şey sayılması ve boş bırakılan cevaplar 0 puan alır.

Bu sınav, 2026-2027 eğitim öğretim yılı 1. dönem konu-soru dağılım tablosundaki 1. ortak yazılı **Senaryo 2** dağılımına göre, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 10. sınıf öğretim programı esas alınarak hazırlanmıştır. Hazırlayan: Murat Altun. Bu sorular Claude tarafından hazırlanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığının resmî yayını değildir; görseller Blender ile oluşturulmuştur.